

[ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 4]
της είναι η λαχτάρα μας για το άπειρο. Νά γιατί στον Μυσση, στην Γεωργία Σάνδη, στον Σατωβριάνδο, μέσ στη δριμύτερη έρωτική μέθη, αισθανόμαστε πάντα και κάτι ώσαν λυγμό. Το φθαρτό και περιορισμένο που έχει το αντικείμενο του έρωτα πληγώνει την άθανατη ψυχή που δε μπορεί ν' αναπαυτεί παρά μόνο στο άπειρο.

Ήταν φυσικό, την ανάπαψη αυτή, πριν τη ζητήσουν στη φυγή προς τις καθαρά μεταφυσικές περιοχές, τη θρησκεία, το θάνατο, να τη ζητήσουν και σε κάτι άλλο οι ρομαντικοί, πιο πλατύ, ίσως στην ύπστασή του, από τον έρωτα, περισσότερο λυτρωμένο από τα δεσμά του φθαρτού. "Έχει καθαυτά αίτια και δεν οφείλεται μόνο σε μιάν εύκολη ρητορεία, σ' έναν ξώπετο είστρο παροδικό, το ότι μίλησαν όπως μίλησαν οι ρομαντικοί για την ποίηση, για την τέχνη. Με τί ανατάραγμα ελόκερου του είναι τους, με τί συγκίνηση ιερή, με τί πονεμένη αναζήτηση, σάμπως εκεί μόνο να υπάρχει ή λύτρωση, πηγαινουν προς την τέχνη! Και τί θεία καταγωγή και τί φύση θεϊκή που της δίνουν! Μά και πέσο, περιορίζοντας, όσο μπορούν περισσότερο, το βασίλειό της, στο συναίσθημα, εξώνοντας την αντίθεση ανάμεσα τέχνης και επιστήμης, συνειδητά και άσυνειδητα δείχνουν ότι και η τέχνη είναι γι' αυτούς, όπως και ο έρωτας, όπως και η θρησκεία, μια λαχτάρα φυγής από το συνηθισμένο, από το λογικό, από το υλικό, προς εκείνο που τίποτε δεν πρέπει να το περιορίζει. "Οποιος αρκείται", λέει στην «Ποιητική Αρχή», απηχώντας φανερά τον πλατωνικό ιδεαλισμό, ο Πέσε, «να τραγουδά, έστω και με τον πιο μεγάλο ένθεουικισμό ή να περιγράψει όσο γίνεται πιο πιστά και ζωντανά, τις φόρμες, τους ήχους, τ' αρώματα, τ' αρώματα και τ' αισθηματά του, τ' αρώματα με τ' άλλων ανθρώπων, αυτός δε θαχει ακόμα κανένα δικαίωμα να αξιώσει τη θεία ένομοσύνη του ποιητή. Του μένει ακόμα κάτι να επιτελέσει. Μας τρώει μια δίψα άσθηστη, και δε μας έδειξε τις χρυστάλλινες πηγές μόνες ικανές να τις χορτάσουν. Η δίψα αυτή αποτελεί μέρος της Άθανασίας του ανθρώπου. Είναι συνέπεια και δείγμα μαζί της άθανατης ύπαρξής του. Είναι η λαχτάρα της πεταλούδας να φτάσει στα άστρα. Δεν είναι μονάχα η έκτιμηση των καλλονών που αντικρύβουν τα φθαρτά μάτια μας, μα το αποτέλεσμα του έλο ζέση άγώνα μας για να φτάσουμε την Όμορφιά που θρίσκειται εκεί πάνω. Προαιθανόμενοι σαν σ' έκσταση τις δόξες τις πέρα από τον τάφο, πολεμούμε, δοκιμάζοντας ένα πλήθος συνδυασμούς, ανάμεσα στα πράγματα και στις σκέψεις του Χρόνου, για να συλλάβουμε ένα μέρος της Όμορφιάς αυτής που τ' αληθινά της στοιχεία δεν ανήκουν ίσως παρά μόνο στην αιωνιότητα. Σε τέτοιες στιγμές, όταν η Ποίηση ή η Μουσική, εκείνος από τους τρόπους τους ποιητικούς που φέρνει τη μεγαλύτερη έξαρση, μας έκανε ν' α-

ναλυθούμε σε σακρυα, κλαίμε, όχι όπως το υποθέτει ο άβέβας Γκραβίνα, από την υπερβολική εύχαριστηση, μα εξ αίτιας μιας λύπης πραγματικής, ακάθεκτης, ανυπέμονης που μας τη δίνει η άδυναμία μας ν' άδράξουμε τ' όρα σε τευτη έδω τη γη, μια για πάντα, τις δειες και τις μαγευτικές εκείνες χαρές, που δε συλλαβαίνουμε μέσα από το ποιήμα, ή μέσα από τη μουσική, παρά μερικές σύντομες μόνο κι άβριστες λάμψεις των".

Δεν είναι ποίου πολύ διαφορετικού ή λαχτάρα που γεννά μέσα μας η άθανατη ούσια της τέχνης απ' εκείνη που σπρώχνει τον άνθρωπο στη φυγή του προς το καθαρά μεταφυσικό. Δευτέρωμα από τις άρπαγες της ύλης γυρεύει κ' έδω, έξοδο από τα σύνορα του έγω του. Μόνο που έδω η φυγή είναι πιο έξαλλη, πιο άπελτισμένη παρ' ότι εκείνη όπου ώδούμαστε όταν διαβάσουμε ένα ποίημα ή όταν δινόμαστε στην καλλιτεχνική δημιουργία. Μά έδω και το αντικείμενο προς το οποίο κατατευόνεται η φυγή, που γεννά και προάδιορίζει τη φυγή, δεν έχει καμιά έπαφή με τον αισθητό κόσμο. Στον έρωτα έλέπευμε, πιάνοίμε το αντικείμενο που ζωννά μέσα μας τον καημό του άπειρου, στην έπικοινωνία μας με το καλλιτέχνημα, όσο κι αν ματεύουμε ότι είναι άνατάγεια κάποιου άλλου κόσμου, στην καλλιτεχνική δημιουργία, αντικρύβουν πάλιν τα μάτια μας ένα αντικείμενο, εκείνο με το οποίο πιστεύουμε τυφλά ότι θα εξαγοράσουμε την άθανασία. Στη φυγή, όμως, προς το Θεό, κόβεται κάθε δεσμός με τον κόσμο της ύλης, οι αισθήσεις σωπαινουν και δε μένει παρά μενάχα η ψυχή, που, γυμνωμένη από κάθε σάρκινο ντύμα, ρίχνεται προς εκείνο που δε μπορεί μήτε να το άκούσει, μήτε να το δει, μήτε να το αισθανθεί, αλλά μόνο να το νοήσει και να χαθεί στους άπεραντους κόλπους του. Είναι η πιο ύψηλη μορφή της φυγής, ή τελειωτική και πιο πλέρια. Και είναι το ίδιο το θρησκευτικό αισθημα, όταν πάρει την πιο καθαία του ύπσταση, την πιο καθαή, όταν γίνει ή έναγώνια προσάθεια να λυτρωθούμε από την ύλη και να εύρουμε το Θεό.

Έδω πιά, όσο πουθενά άλλου άπελτισμένα, δραματικά, πολεμούμε με τις υλικές θεβαιότητες, τις «ξανάντροπερ», (*) χτυπούμε, με έλη τη δύναμή μας τον πέτρινο τείχο που θρώνεται μπροστά μας, το δυδ και δυδ κάνουν τέσσερα γιατί ξέρουμε ότι ή πρέπει, καθώς λέει ο Σέσωφ, να γκρεμίσουμε το δυδ και δυδ κάνουν τέσσερα ή να δεχτούμε ότι ο θάνατος είναι το στεφανώμα της ζωής μας. Πολύ περισσότερο παρ' ότι στην τέχνη, στον έρωτα, ή φυγή γίνεται έδω μια, ενάντια σ' όλες τις έπιταγές του λογικού, της επιστήμης, της εμπειρικής, «έξαρκρωμένη» γνώσης, άπεγνωσμένη έξοδο από το κλωβί της ύλης, μια τυφλή δίψα γι' άθανασία.

ΚΛΕΩΝ ΠΑΡΑΣΧΟΣ

(*) Δοσπαγιέβσκυ : «Το όπώγειο». (**)
οί «Αποκαλύψεις του θανάτου»